

Eero Jalava, Marja Kuukasjärvi ja Rosa-Maria Mäkelä

SUOMI PELIN- RAKENTAJANA GEOTALOUDEN AJASSA

EU:n sisämarkkinat kasvun ja
kriisinkestävyyden perustana

Sitran muistio

© Sitra 2026

Suomi pelinrakentajana geotalouden ajassa. EU:n sisämarkkinat kasvun ja kriisinkestävyiden perustana

Kirjoittajat: Eero Jalava, Marja Kuukasjärvi ja Rosa-Maria Mäkelä

Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

Taitto: Grano Oy

ISBN: 978-952-347-474-1 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 2737-1034 (PDF) www.sitra.fi

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi tuotettuja sisältöjä.

Sisällys

Esipuhe	4
Tiivistelmä	6
Sammanfattning	7
Summary	8
1. Johdanto	9
2. Muutos: Ennakoitavuuden heikentyessä toimijuus korostuu	11
2.1 Geopoliittisen ja -taloudellisen ympäristön muutos	11
2.2 Muutosten merkitys Euroopan unionille:	
Keskeiset jännitteet	13
2.3 EU:n ratkaisut yhteisen kilpailukyvyn ja sisämarkkinoiden vahvistamiseksi	15
3. Reunaehdot: Suomen EU-kannat ja tarve niiden uudelleenarvioinnille	20
3.1 Suomen näkökulma EU:n sisämarkkinoihin ja teollisuuspolitiikkaan	20
4. Mahdollisuudet EU:lle ja Suomelle	23
4.1 Ryhdytään toimeen sisämarkkinoiden esteiden purkamiseksi	24
4.2 Kehitetään eurooppalaisia rahoitusvälineitä	26
4.3 Tehdään strategisia valintoja teollisuuspolitiikassa	28
4.4 Hyödynnetään kansalaisten tuki EU:n kehittämisessä	33
6. Lopuksi	34
Lähteet	35
Generatiivisen tekoälyn käyttö muistiossa	36
Kirjoittajat ja työryhmä	37

Esipuhe

Globalisaation ja maailmantalouden pelisäännöt ovat pysyvästi muuttuneet: vapaakauppaan ja kustannustehokkuuteen nojaavan kehityksen rinnalle on noussut logiikka, jossa valtiot käyttävät talouspolitiikkaa aktiivisesti turvallisuuden, vallan ja strategisten etujen edistämiseen.

Tämä näkyy käytännössä esimerkiksi valtiontukina, tulleina, teknologiapolitiikkana ja toimitusketjujen ohjaamisena. Kilpailu ei enää tapahdu pelkästään yritysten välillä markkinoilla, vaan myös valtioiden välillä strategisten valintojen kautta.

Yhdysvaltojen suuntautuminen väkevämmin voimapolitiikkaan ja Kiinan pyrkimys hegemoniaan haastavat Euroopan unionin avoimuuteen perustuvan talousmallin ja pakottavat unionin toimimaan samanaikaisesti kahdessa erilaisessa talouslogiikassa: markkinaehtoisuuteen nojaavassa yhteistyössä ja voimapolitiikan leimaamassa kilpailussa. Tämä murros synnyttää EU:lle useita jännitteitä, jotka määrittävät sen talous-, teollisuus- ja turvallisuuspolitiikan suuntaa. Näihin kuuluvat tasapaino kansallisten valtiontukien ja EU-tason rahoitusratkaisujen välillä, eriytyvän integraation ja sisämarkkinoiden yhtenäisyyden välinen jännite, riippuvuus Yhdysvalloista suhteessa eurooppalaiseen strategiseen autonomiaansa sekä siirtymä reaktiivisesta politiikasta kohti pitkäjänteistä päätöksentekoa.

Jännitteet eivät ole toisensa poissulkevia, vaan niiden ratkaiseminen edellyttää kykyä rakentaa yhteensopivia ratkaisuja. Sisämarkkinoiden vahvistaminen tarjoaa tässä keskeisen lähtökohdan: ne voivat toimia sekä kilpailukyvyyn että taloudellisen turvallisuuden perustana, jos niitä kehitetään määrätietoisesti muuttuneessa toimintaympäristössä. Keskeiseksi kysymykseksi nousee, millaisen rooliin uudessa ajassa Suomi haluaa itselleen ottaa EU:ssa. Toimiiko Suomi pelinrakentajana, joka on aloitteellinen unionin pitkäjänteisen kilpailukyvyyn kehittäjänä ja sisämarkkinoiden syventämisessä, vai korostaako se omia vakiintuneita kantojaan pysyen pidättyväisenä isoihin aloitteisiin?

Tässä muistiossa tarkastellaan ennen kaikkea mahdollisuuksia ja valttikortteja, joita Suomella on käytettävissään EU:n kilpailukyvyyn ja sisämarkkinoiden kehittämiseen. Sitra tarttui aiheeseen, koska sisämarkkinoiden merkitys on korostunut ja tulee korostumaan globaalin toimintaympäristön murroksessa. Viime vuonna julkaistussa ennakointikatsauksessa

EU:n mahdollisuudet murrosten ajassa sisämarkkinoiden syvämpi integraatio tunnistettiin keskeiseksi toimintakyvyn lähteeksi. Maailmanpolitiikan dynamiikka murroksessa -muistiossa taas olemme kuvanneet, kuinka globaali järjestys on ajautunut historialliseen epäjatkuvuuskohtaan, jossa vakiintuneet pelisäännöt ja valtasuhteet murenevat ilman, että uutta järjestystä on vielä syntynyt. Nyt on erityinen tarve tarkastella ja käydä keskustelua siitä, miten Suomi osana EU:ta voi tukea vahvan eurooppalaisen kilpailukyvyn ja taloudellisen turvallisuuden toteutumista.

Atte Jääskeläinen

yliasiamies

Veera Heinonen

johtaja

ennakointi ja koulutus

Tiivistelmä

Tämä ennakkointimuistio tarkastelee sitä, miten sisämarkkinoiden syventäminen voi vahvistaa EU:n kilpailukykyä ja miten Suomi voisi edistää tätä kehitystä aktiivisena aloitteentekijänä.

EU kohtaa samanaikaisesti heikkenevän kilpailukyvyn, suhteellisesti heikon talouskasvun ja kiristyvän geotaloudellisen kilpailun. Globaali talous pirstaloituu. Kansallinen teollisuuspolitiikka ja tukikilpailu unionissa lisääntyvät, samalla kun sisämarkkinoiden toimivuudessa on edelleen merkittäviä puutteita. Tässä hetkessä sisämarkkinoiden vahvistaminen ei ole vain talouskysymys, vaan keskeinen edellytys EU:n globaalille toimijudelle.

Kilpailukyky ei enää tarkoita pelkästään talouskasvua, vaan se määrittää EU:n kykyä turvata intressejään, vahvistaa strategista autonomiaansa ja toimia johdonmukaisesti kiristyvässä geotaloudellisessa kilpailussa. Suomalaisille sisämarkkinoiden toimivuus on suoraan ja välillisesti kohtalonkysymys: talouskehitys, investoinnit ja vientimahdollisuudet ovat tiiviisti sidoksissa siihen, kuinka hyvin EU pystyy tarjoamaan vakaan, ennakoitavan ja riittävän laajan toimintaympäristön.

Muuttunut toimintaympäristö avaa Suomelle myös uusia vaikutusmahdollisuuksia. Kun vapaakauppaan ja kustannustehokkuuteen nojaavan kehityksen rinnalle on noussut politiikka, jossa valtiot käyttävät taloutta aktiivisesti strategisten etujen edistämiseen, korostuu EU:n sisämarkkinoiden kehittäminen keskeisenä vastauksena globaaliin kilpailuun.

Muistio tunnistaa neljä keskeistä mahdollisuutta, joiden kautta Suomi voi toimia aktiivisena pelinrakentajana unionissa: kansalaisten vahvan EU-tuen hyödyntäminen uudistusten vauhdittamiseksi, sisämarkkinoiden esteiden määrätietoinen purkaminen, eurooppalaisten rahoitusratkaisujen kehittäminen tukikilpailun hillitsemiseksi sekä strategisten valintojen tekeminen teollisuuspolitiikassa.

Johtopäätös muistiossa on, että geotalouden ajassa sekä EU:lta että Suomelta edellytetään kykyä yhdistää lyhyen aikavälin reagointi pitkäjänteiseen strategiseen suunnitteluun. Suomella on edellytykset toimia EU:ssa pelinrakentajana, mutta tämä edellyttää aktiivista roolia yhteisten ratkaisujen rakentamisessa ja sisämarkkinoiden kehittämisessä.

Sammanfattning

Detta framtidsmemorandum analyserar hur Europeiska unionens konkurrenskraft kan stärkas genom att utveckla den inre marknaden samt vilka möjligheter Finland har att agera som en aktiv initiativtagare i detta arbete. I den geoekonomiska tidsåldern flätas ekonomi, säkerhet och makt samman på ett sätt som i grunden har förändrat Europas verksamhetsmiljö. I denna omställning utgör EU:s inre marknad en central men underutnyttjad strategisk resurs.

EU står samtidigt inför en försämrad konkurrenskraft, relativt svag ekonomisk tillväxt och en tilltagande geoekonomisk konkurrens. Den globala ekonomin fragmenteras, samtidigt som nationell industripolitik och konkurrens om statligt stöd ökar inom unionen, och det fortfarande finns betydande brister i den inre marknads funktionssätt. Att stärka den inre marknaden är därför inte enbart en ekonomisk fråga, utan en grundförutsättning för EU:s förmåga att agera globalt.

Konkurrenskraft handlar inte längre enbart om ekonomisk tillväxt, utan avgör i allt högre grad EU:s förmåga att trygga sina intressen, stärka sin strategiska autonomi och agera konsekvent i en allt mer konkurrensutsatt geoekonomisk miljö. För Finland är den inre marknads funktion en ödesfråga: den ekonomiska utvecklingen, investeringarna och exportmöjligheterna är nära kopplade till i vilken utsträckning EU kan erbjuda en stabil, förutsägbar och tillräckligt omfattande verksamhetsmiljö.

Den förändrade omvärlden skapar samtidigt nya möjligheter för Finland att påverka utvecklingen på europeisk nivå. I takt med att ekonomisk politik allt oftare används som ett verktyg för att främja strategiska intressen framträder utvecklingen av den inre marknaden som en central respons på den globala konkurrensen.

Memorandumet identifierar fyra centrala möjligheter genom vilka Finland kan agera som en aktiv drivkraft inom unionen: att utnyttja det starka medborgarstödet för EU:s utveckling, att målmedvetet avlägsna hinder på den inre marknaden, att utveckla europeiska finansieringslösningar för att begränsa skadlig stödkonkurrens samt att göra strategiska val inom industripolitiken.

Den övergripande slutsatsen är att både EU och Finland i den geoekonomiska tidsåldern behöver förena kortsiktig handlingsförmåga med långsiktig strategisk planering. Finland har goda förutsättningar att agera som en aktiv påverkare inom EU, men detta förutsätter ett aktivt deltagande i att bygga gemensamma lösningar och utveckla den inre marknaden.

Summary

This foresight memo examines how the European Union's competitiveness can be strengthened by further developing the Single Market and explores the opportunities for Finland to play a proactive role in this work. In the geoeconomic era, the boundaries between economics, security and power have become increasingly blurred, fundamentally reshaping Europe's operating environment. In this context, the EU Single Market stands out as a central yet underutilised strategic asset.

At the same time, the EU faces weakening competitiveness, relatively modest economic growth, and intensifying geoeconomic competition. The global economy is fragmenting, national industrial policies and subsidy competition are gaining momentum within the Union, and significant barriers persist in the functioning of the Single Market. Strengthening the Single Market is therefore not only an economic imperative but also a prerequisite for the EU's ability to act as a global actor.

Competitiveness can no longer be understood merely in terms of economic growth; it increasingly determines the EU's capacity to safeguard its interests, strengthen its strategic autonomy, and act coherently in a more contested global landscape. For Finland, the functioning of the Single Market is of fundamental importance: economic development, investment flows and export opportunities are closely tied to the EU's ability to provide a stable, predictable and sufficiently large operating environment.

The changing environment also creates new opportunities for Finland to shape outcomes at the European level. As economic policy is increasingly used as a tool to advance strategic interests, the development of the Single Market emerges as a key response to global competition. The memo identifies four key avenues through which Finland can act as a constructive agenda-setter within the Union: leveraging strong public support for the development of the EU, actively removing barriers within the Single Market, advancing European-level financing solutions to limit subsidy competition, and making strategic choices in industrial policy.

The main conclusion is that, in the geoeconomic era, both the EU and Finland must combine short-term responsiveness with long-term strategic planning. Finland has the potential to play a proactive role in shaping the future of the EU, but this requires active engagement in building common solutions and further strengthening the Single Market.

1. Johdanto

Maailmantalouden pelisäännöt ovat muuttuneet. Avoimuuteen ja kustannustehokkuuteen nojaavan globaalien markkinan tilalle on noussut geotaloudellinen logiikka, jossa valtiot käyttävät talouspolitiikkaa aktiivisesti turvallisuuden ja strategisten etujen edistämiseen. Tilanteen kiireellisyys on tunnustettu EU-jäsenvaltioissa, mutta yhteisten ratkaisujen valmistelu on edennyt hitaasti.

Epävakaas edellyttää sekä EU:lta että Suomelta kykyä yhdistää lyhyen aikavälin reagointi ja pitkäjänteinen strateginen suunnittelu. Samalla EU:n rooli talouden kasvun, kilpailukykyyn ja taloudellisen turvallisuuden vahvistajana nousee keskeiseksi. Sisämarkkinat – eli tavaroiden, palveluiden, pääoman ja ihmisten vapaa liikkuminen yli rajojen – luovat tälle perustan. Ne ovat EU:n keskeisin voimavara globaalissa kilpailussa ja edellytys strategisen autonomian rakentamiselle. Pelkkä reagointi ei kuitenkaan riitä, vaan EU:n on siirryttävä määrätietoiseen ja ennakoivaan toimintaan, jossa avoimet markkinat ja strateginen kilpailu kyetään sovittamaan yhteen.

Pienenä avotaloutena Suomi on syvästi riippuvainen toimivista sisämarkkinoista. Euroopan unioni on Suomelle ainoa kehys, jossa voimme toimia riittävän suuren toimijan osana ja vaikuttaa kilpailukykyyn sääntöjen, markkinoiden ja investointien tasolla. (Sitra 2026a) Sisämarkkinoiden taloudellinen merkitys on mittava: niiden on arvioitu kasvattaneen EU:n BKT:n tasoa arviolta noin 3–9 prosenttia ja Suomen taloutta noin 5 prosenttia verrattuna tilanteeseen ilman integraatiota. Maantieteellinen läheisyys ja yhteiset pelisäännöt vähentävät kustannuksia ja epävarmuutta sekä mahdollistavat investoinnit ja yritysten erikoistumisen tavalla, jota kaukaisemmat markkinat eivät voi korvata. Suomen talouskehitys onkin sidottu tiiviisti sisämarkkinoiden toimivuuteen, sillä noin 60 prosenttia tavaraja palveluviennistä - ja jopa 70 prosenttia tuonnista suuntautuu sisämarkkinoille (Tilastokeskus, 2026). Samalla sisämarkkinat ovat EU:n keskeisin voimavara globaalissa kilpailussa ja edellytys strategisen autonomian rakentamiselle.

Muuttunut toimintaympäristö haastaa myös Suomen pelitavan EU:ssa. Pelkkä sääntöjen noudattaminen ei riitä, vaan Suomelta edellytetään aloitteellisempaa toimijuutta. Keskeinen kysymys on, toimiiko Suomi pelinrakentajana, joka aktiivisesti edistää unionin kilpailukykyä ja kasvua vahvistavia ratkaisuja – vai jääkö se reagoimaan muiden tekemiin avauksiin. Suomessa on nyt tarve kirkastaa näkemystään siitä, millaisena pelinrakentajana se haluaa toimia. Kyselytutkimuksesta tiedämme, että Suomessa kansalaiset odottavat EU:lta nyt suojaa ja toimintakykyä (Sitra 2026d).

Tämän muistion tavoitteena on jäsentää keskeisiä kehityskulkuja, jännitteitä sekä tunnistaa valttikortteja, joiden avulla Suomi voi toimia

aktiivisempänä pelinrakentajana. Samalla muistio tekee näkyväksi, että sisämarkkinoiden potentiaalin täysi hyödyntäminen edellyttää myös kompromisseja ja vaikeita valintoja. Tarkastelemme Euroopan unionin ja Suomen muuttunutta toimintaympäristöä kolmen toisiaan täydentävän näkökulman kautta: 1) Kehityskulut ja jännitteet: muutokset geopoliittisessa ja -taloudellisessa toimintaympäristössä. 2) Reunaehdot: Suomen EU-kannat ja tarve niiden uudelleenarvioinnille. 3) Tulevaisuuden edellytysten parantaminen: Mahdollisuudet Suomelle toimia pelinrakentajana unionissa.

Työ rakentuu aiemman Sitran ennakointi- ja ohjelmatyön päälle. Se pohjautuu muun muassa EU:n mahdollisuudet murrosten ajassa -ennakointikatsaukseen, Vahvempi Eurooppa, mutta millä ehdoilla? -muistioon, Sitran ja EVAn yhteistyössä toteuttamaan kyselytutkimukseen sekä Maailmanpolitiikan dynamiikka murroksessa -muistioon. Lisäksi tätä muistioita varten on haastateltu EU:n talouspolitiikan ja sisämarkkinoiden asiantuntijoita.

2. Muutos: Ennakoitavuuden heikentyessä toimijuus korostuu

Euroopan unionin toimintaympäristö on siirtynyt globalisaation ajasta kohti geotalouden aikakautta, jossa talous, teknologia ja turvallisuus kietoutuvat tiiviisti yhteen. Tämä murros ei ainoastaan lisää epävarmuutta, vaan muuttaa myös niitä periaatteita, joihin EU:n talousmalli on perinteisesti perustunut. Seurauksena EU:n sisälle syntyy useita jännitteitä esimerkiksi avoimuuden ja strategisen autonomian, kansallisten ratkaisujen ja yhteisten rahoitusvälineiden sekä lyhyen aikavälin reagoinnin ja pitkäjänteisen strategisuuden välille. Näiden jännitteiden ymmärtäminen on keskeistä, koska ratkaisujen löytäminen niihin määrittävät EU:n tulevaa suuntaa. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan ensin toimintaympäristön muutosta, sitten siitä syntyviä keskeisiä jännitteitä ja lopuksi EU:n vastauksia, joilla se pyrkii vahvistamaan kilpailukykyään, taloudellista turvallisuuttaan ja sisämarkkinoidensa toimivuutta muuttuneessa tilanteessa.

2.1 Geopoliittisen ja -taloudellisen ympäristön muutos

EU:n toimintaympäristö on nopeassa ja perustavanlaatuisessa muutoksessa, kun geopolitiikka ja talous kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa. Kansainvälisten konfliktien heijastevaikutukset, geotaloudellinen fragmentaatio ja suurvaltakilpailun kärjistyminen lisäävät epävarmuutta erityisesti pienille ja keskisuurille valtioille. World Economic Forumien vuosien 2025 ja 2026 arviot kuvaavat kehitystä, jossa maailma pirstaloituu geopoliittisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä: globalisaatio ei ole päättymässä, mutta se alueellistuu, politisoituu ja menettää ennustettavuuttaan. (WEF, 2025 & 2026)

Taloudellisia suhteita ohjaavat tehokkuuden ja avoimuuden rinnalla yhä useammin turvallisuus- ja valtopoliittiset intressit. Tämä näkyy käytännössä muun muassa pakotteina, tulleina, valtiontukina sekä toimitusketjujen uudelleenjärjestelyinä. Voidaan sanoa, että globaalin talouden integraatio on korvautunut pirstaloitumisella, jossa yhtenäiset järjestelmät kaupassa, maksujärjestelmissä ja teknologioissa hajoavatkin omiksi blokkiperusteiksi arkkitehtuureiksi. (Sitra, 2026a) Yhdysvaltojen ja muun ”lännen” aiemmin suhteellisen yhtenäinen liberaalin demokratian allianssi on

hajautunut, ja Yhdysvallat on siirtynyt korostamaan transaktionaalista politiikkaa, jossa ulko-, turvallisuus- ja talouspoliittisten ratkaisujen välitön hyöty, ehdollisuus ja valtapoliittinen laskelmointi korostuvat. Globaali talous ei enää optimoi kustannustehokkuutta, vaan tavoitteena on myös varmistaa huoltovarmuus ja omavaraisuus. Tässä toimintaympäristössä EU:n riippuvuus tuontienergiasta, kriittisistä raaka-aineista ja teknologioista on muodostunut strategiseksi haavoittuvuudeksi.

Helmikuussa 2026 alkanut Iranin sota havainnollistaa tätä kehitystä: Euroopan unioniin tuotiin vuonna 2025 energiatuotteita 340 miljardin euron arvosta, ja kriisin lisäkustannukset ovat nousseet arviolta puoleen miljardiin päivässä (Eurostat, 2026 & Euroopan komissio, 2026). Tämä heikentää suoraan teollisuuden kilpailukykyä Euroopassa: Mario Draghin syksyllä 2024 julkaiseman kilpailukykyraportin mukaan eurooppalainen teollisuus maksaa sähköstä 2–3 kertaa ja maakaasusta jopa 4–5 kertaa enemmän kuin yhdysvaltalainen teollisuus (Draghi, 2024). Suomi hyöttyy puhtaasta energiasta ja sähköistymisestä, mutta Euroopan laajuinen siirtymä päästöttömään energiaan on välttämätön koko unionin resilienssin ja markkinavakauden kannalta. Siirtymä on myös vahva talouskasvun ajuri. Se luo kysyntää puhtaille ratkaisuille ja pitää Euroopan houkuttelevana investointiympäristönä, mikä avaa suomalaisyrityksille tien markkinavetoiseen kasvuun.

Samanaikaisesti geopoliittinen murros heijastuu liittolaisuuksiin, instituutioihin ja globaaliin turvallisuustilanteeseen. Suomen kannalta olennaista on keskivaltojen nousu (Sitra, 2026a). Pohjoismaat ovat Suomelle keskeinen viiteryhmä keskivaltakehityksessä, koska niitä yhdistävät samankaltainen kokoluokka, vahva institutionaalinen kapasiteetti ja sitoutuminen sääntöperustaiseen kansainväliseen järjestelmään. Niiden vahvuus on erityisesti toiminta- ja päätöksentekokyvyssä, ja ne voivat toimia EU:ssa aloitteentekijäryhmänä. (Sitra, 2026a)

Suomen tulee nähdä keskivaltojen nousu toimintaympäristön muutoksena, jossa menestyvät valtiot, jotka kykenevät toimimaan nopeasti eri kokoonpanoissa ja yhdistämään turvallisuuden, teollisuuden, teknologian ja sääntelyn. Pohjoismaat toimivat usein samansuuntaisesti turvallisuus-, talous- ja teknologiakysymyksissä, minkä vuoksi ne ovat Suomelle keskeinen viiteryhmä ja keskeisiä kumppaneita. Yksi ajankohtainen esimerkki on Nordic Compass, jonka tavoitteena on yhdistää pohjoismaiset teknologiset ja teolliset vahvuudet tukemaan Pohjoismaiden ja Euroopan kilpailukykyä (Sitra, 2026f). Myös Itämeren alueen maat ovat Suomelle tärkeä viiteryhmä, ja Pohjoismaiden ja Baltian välinen yhteistyö on Suomelle taloudellinen ja huoltovarmuuteen liittyvä resilienssitekijä.

Näiden kehityskulkujen rinnalla myös ilmasto- ja ympäristöriskit kärjistyvät. Akuutit geopoliittiset kriisit ovat osin hämärtäneet sitä tosiasiaa, että toimimme jo nyt maapallon kantokyvyn äärirajoilla, mikä vaarantaa

pitkän aikavälin taloudellisen ja sosiaalisen vakauden. Tässä toimintaympäristössä keskeisiksi strategisiksi kysymyksiksi nousevat EU:n asema ja vaikutusvalta sekä sen kyky turvata taloudellinen ja teknologinen liikkumatilansa ja vahvistaa sisämarkkinoitaan.

2.2 Muutosten merkitys Euroopan unionille: Keskeiset jännitteet

Yhdysvaltojen roolin muutos maailmanpolitiikassa ja Kiinan hegemoniset tavoitteet ovat murentaneet aiempaa maailmanjärjestystä ja haastavat EU:n avoimuuteen perustuvan talousmallin. Tämä aiheuttaa EU:lle ja Suomelle tilanteen, jossa joudutaan pelaamaan kahden eri talousparadigman säännöillä samanaikaisesti.

EU ja sen jäsenvaltiot tasapainoilevat jännitteisessä tilanteessa, jossa suurvallat nojaavat voimapolitiikkaan ja valtioneuvon tukiin, kun taas EU:n sisämarkkinat rakentuvat periaatteessa vapaakaupan varaan – siitähän huolimatta, että myös unionin sisäiset valtioneuvot ovat murtamassa perinteisiä kilpailusääntöjä. Nämä tavoitteet eivät ole suoraan yhteensopivia, vaan synnyttävät rakenteellisia jännitteitä, jotka määrittävät EU:n talous-, teollisuus- ja turvallisuuspolitiikan suuntaa lähivuosina.

Neljä keskeistä jännitettä:

1. Valtioneuvot vs. EU-tason rahoitus. Geopoliittisen ja geotaloudellisen paineen vuoksi EU:n ja sen jäsenmaiden pitää pystyä vastaamaan muiden maiden omaksumaan politiikkaan julkisen tuen käytössä strategiaan investointeihin. Keskeinen kysymys on, missä määrin sallitaan kansalliset valtioneuvot ja missä määrin olisi suotavaa käyttää EU-tason rahoitusta. Kansalliset valtioneuvot ovat nopea ja poliittisesti ketterä keino reagoida, mutta ne uhkaavat pirstoa sisämarkkinoita, eikä Suomen kaltaisella pienellä maalla ole edellytyksiä kilpailla suurista investoinneista valtioneuvilla.

Kansallisten valtioneuvon vaihtoehdona pidetyt yhteiset EU-tason rahoitusratkaisut, kuten yhteislainat, voivat jakaa riskiä, tukea markkinoiden kasvua ja yhtenäisyyttä sekä vähentää sisämarkkinoita rapauttavaa tukikilpailua. Tällaiset ratkaisut ovat poliittisesti ja periaatteellisesti olleet kiistanalaisia, ja esimerkiksi Suomi on perinteisesti ollut pidettyväinen niitä kohtaan, koska yhteiset rahoitusratkaisut kasvattavat EU-maiden yhteisvastuuta. Jäsenmaat joutuvat punnitsemaan, kehittävätkö ne aktiivisesti pitkäjänteisiä ja yhteisiä, kansallisvaltiot ylittäviä ratkaisuja EU:n kilpailukyvyyn ja taloudellisen turvallisuuden kehittämiseksi vai toimivatko ne ainoastaan oman lyhyen aikavälin kansallisen edun ja valtioneuvon kilpailun ehdoilla.

- 2. Eriytyvä integraatio vs. sisämarkkinoiden vahvistaminen.** Eriytyvä integraatio - eli ajatus siitä, että kaikki jäsenmaat eivät integroidu samalla nopeudella tai samoilla alueilla - on tapa viedä EU:ta eteenpäin silloin, kun kaikki jäsenmaat eivät löydä yhteistä suuntaa. Kuitenkin eriytyvä integraatiokehitys esimerkiksi kilpailukykyyn liittyvissä ratkaisuisissa voi alkaa heikentää unionia, jos se johtaa yhteisten pelisääntöjen pirstaloitumiseen. Sisämarkkinoiden syventäminen esimerkiksi palveluissa, energiassa, pääomassa ja datassa on puolestaan se kehitys, jonka kautta EU voi rakentaa strategista autonomiaa ilman, että kilpailu vääristyy ja jäsenmaiden väliset jännitteet kärjistyvät.

Eriytyvä integraatio voidaan nähdä Suomelle hyödyllisenä silloin, kun se on sisämarkkinoita syventävää. Se on haitallista, jos eriytyminen tarkoittaa sisämarkkinoiden korvautumista kansallisilla ratkaisulla, jolloin syntyy pysyviä eroja jäsenmaiden välille johtaan siihen, että sisämarkkinat rapautuvat sisältäpäin. EU:lle suurin haaste ja mahdollisuus onkin se, miten sisämarkkinoita voidaan vahvistaa ja niiden esteitä poistaa tilanteessa, jossa taloudellista turvallisuutta ja kilpailukykyä pyritään yhä useammin hakemaan eriytyvän integraation keinoin.

- 3. Yhdysvaltojen vetovoima vs. EU:n strateginen autonomia.** Euroopan unioni ja Suomi sen osana ovat ajautuneet moniulotteiseen riippuvuussuhteeseen Yhdysvaltojen kanssa, mikä luo merkittäviä jännitteitä maanosan strategiselle autonomialle. Eurooppalainen yhteiskunta ja yrityskenttä nojaavat pitkälti yhdysvaltalaisen teknologiajättien pilvipalveluihin ja digitaaliseen infrastruktuuriin. Tämä kehitys haastaa teknologisen suvereniteetin sekä kriittisten teknologioiden, kuten tekoälyn, hallinnan nykyisessä turvallisuuspoliittisessa murroksessa.

Samaan aikaan eurooppalainen innovaatiopotentiaali valuu osin pois Euroopasta, sillä kasvuvaiheen rahoituksen puute ja pirstaleiset sisämarkkinat pakottavat yritykset hakemaan skaalautumisedellytyksiä Yhdysvaltojen pääomamarkkinoilta. Kun tähän lisätään riippuvuus Yhdysvaltojen turvallisuusarkkitehtuurista ja puolustusteknologiasta, Eurooppa on vaikean valinnan edessä: sen on vahvistettava omia kyvykkyyksiään digitaalisissa teknologioissa ja vietävä pääomamarkkinaunioni loppuun kääntymättä kuitenkaan sisäänpäin. Tavoitteena on oltava siirtymä riippuvaisesta asiakkaasta tasavertaiseksi strategiseksi kumppaniksi, jolla on omaa taloudellista ja teknologista painoarvoa globaalissa kilpailussa.

- 4. Reagoiva EU vs. strateginen EU.** Yksi EU:n keskeisimmistä haasteista nykyisessä toimintaympäristössä on jännite reaktiivisuuden ja strategisuuden välillä. Muuttuva geotaloudellinen ja geopoliittinen toimintaympäristö pakottaa unionin etsimään nopeita vastauksia kriiseihin ja ulkoisiin paineisiin. Ilman jaettua strategista suuntaa riskinä on kuitenkin ajautua politiikkaan, joka reagoi ensisijaisesti lyhyen aikavälin tarpeisiin ja muiden asettamiin ehtoihin sen sijaan, että EU itse määrittäisi,

millaista roolia ja millaista pelikenttää se on pitkällä aikavälillä rakentamassa globaalisti.

Strategisuus edellyttää yhteistä käsitystä suunnasta, johon EU:ta halutaan viedä – myös silloin, kun eteneminen tapahtuu koalitiopohjaisesti, vaiheittain ja erilaisten kompromissien kautta. EU:n institutionaalinen ja poliittinen kompleksisuus tekee strategisesta pelinrakentamisesta haastavaa, mutta kompleksisuus ei itsessään ole ongelma, jos yhteinen ja riittävän selkeä suunta löytyy.

Suomen on tärkeä linjata ja tuoda esiin ratkaisuja, joilla jännitteitä voidaan ratkaista aloitteellisen pelinrakentajan roolissa. Jännitteiden ei tarvitse olla toisiaan poissulkevia, vaan esimerkiksi vapaaseen kilpailullisuuteen perustuvat sisämarkkinat ja niiden kehittäminen voidaan nähdä merkittävänä voimavarana unionin kilpailukyvyyn ja taloudellisen turvallisuuden kehittämisessä. Kriisien keskellä EU on aiemminkin uudistunut ja sitä myötä myös vahvistunut.

2.3 EU:n ratkaisut yhteisen kilpailukyvyyn ja sisämarkkinoiden vahvistamiseksi

Geotalouden aika on nostanut EU:n talouspolitiikan keskiöön kysymyksen siitä, miten yhdistää avoimuus, kilpailukyky ja taloudellinen turvallisuus. EU:n vastaus tähän rakentuu kolmeen toisiaan täydentävään pilariin: sisämarkkinoiden syventämiseen sekä aktiiviseen teollisuus- ja kauppapolitiikkaan.

Sisämarkkinoiden syventäminen on noussut EU:ssa keskeiseksi keinoksi vahvistaa unionin kilpailukykyä. Niiden kehittämisen merkitys on korostunut, sillä laajemmat ja toimivammat markkinat lisäävät tuottavuutta, investointeja ja kriisinkestävyyttä. Suomelle pienenä ja ulkomaankaupasta riippuvaisena avotaloutena sisämarkkinat ovat poikkeuksellisen tärkeitä. EU-jäsenyyden ja sisämarkkinaintegraation on arvioitu nostaneen Suomen BKT:n tasoa kokonaisuudessaan noin 5 prosenttia verrattuna tilanteeseen ilman EU-jäsenyyttä. (EK, 2021)

Keväällä 2024 julkaistu Enrico Lettan raportti painottaa, että sisämarkkinoiden syventäminen erityisesti palveluiden, energian ja pääomien osalta on kilpailukyvyyn välttämätön ydin. Eurooppa uhkaa jäädä Yhdysvaltojen ja Kiinan väliin, jos se ei pysty yhdistämään sisämarkkinoita, investointikykyä ja päätöksentekoa nykyistä selvästi tiiviimmin. (Letta, 2024) Mario Draghin syksyllä 2024 julkaistu kilpailukykyraportti tiivistää ongelman mittakaavaan: EU:n on kyettävä lisäämään merkittävästi investointeja, nopeuttamaan innovaatioiden käyttöönottoa ja vahvistamaan teollista perustaansa säilyttääkseen asemansa globaalissa kilpailussa (Draghi, 2024).

EU:ssa valmistellaan parhaillaan aloitteita sisämarkkinoiden sujuvoittamiseksi. Esimerkiksi 'One Europe, One Market' -tiekartta asettaa jäsenvaltioille entistä suuremman vastuun sisämarkkinoiden toimeenpanosta (Euroopan unionin neuvosto, 2026b). Lisäksi tavoitteena on sääntelyn merkittävä yksinkertaistaminen ja yhtenäistäminen, sisämarkkinoiden esteiden purkaminen ja kaupankäynnin, investointien ja digitaalisen toiminnan edistäminen.

Sisämarkkinoiden taloudellisia vaikutuksia koskevat arviot vaihtelevat tarkastelutavasta ja mittaustasosta riippuen, mutta ne osoittavat johdonmukaisesti merkittäviä hyvinvointi- ja kasvuhyötyjä. Perinteisesti sisämarkkinoiden on arvioitu nostaneen EU:n BKT:n tasoa noin 3–4 prosenttia verrattuna tilanteeseen ilman integraatiota. Laajemman empiirisen tutkimustiedon mukaan hyöty voi kuitenkin olla huomattavasti suurempi, noin 8–9 prosenttia BKT:sta, kun suorien kauppavaikutusten lisäksi huomioidaan markkinoiden koko ja kilpailun dynamiikka. (Euroopan komissio, 2019)

Komission mukaan sisämarkkinoiden täyteen voimaan saattaminen voisi pitkällä aikavälillä kaksinkertaistaa jo saavutetut hyödyt. Lettan (2024) raportissa esiin nostettu osittaisarvio koskee EU:n sisäisiä rajaseutuja, eli alueita, joilla rajat ylittävää liikkumista, työntekoa ja palvelujen käyttöä vaikeuttavat kansalliset oikeudelliset ja hallinnolliset esteet. Arvion mukaan jo viidesosan näistä esteistä poistaminen voisi nostaa EU:n BKT:ta noin 2 prosenttia.

Ajankohtainen aloite EU:n sisämarkkinoiden sujuvoittamiseksi on myös komission aloite 28. regiimistä. Eurooppa-neuvosto nosti maaliskuun 2026 päätelmissään 28. regiimin luomisen keskeiseksi prioriteetiksi sisämarkkinoiden syventämisessä (Eurooppa-neuvosto, 2026). Komission mukaan tällä hetkellä unionissa on 27 kansallista oikeusjärjestystä ja yli 60 erilaista yhtiömuotoa, mikä hidastaa erityisesti startupien ja kasvuyritysten perustamista, rahoitusta ja rajat ylittävää kasvua. EU:n 28. regiimin ydinajatus on tarjota tämän rinnalle valinnainen yhteinen kehikko, jossa yritys voisi toimia yhden EU-laajuisen sääntökokonaisuuden pohjalta kansallisten mallien sijaan.

Suomalaiselle yritykselle EU Inc. -aloite tarkoittaisi käytännössä sitä, että se voisi valita kansallisen osakeyhtiön sijaan yhteisen eurooppalaisen yhtiömuodon. Yrityksen voisi rekisteröidä kokonaan digitaalisesti 48 tunnissa, enintään 100 euron kustannuksella ja ilman minimipääomavaatimusta. Uudistus poistaisi myös muita byrokraattisia esteitä: fyysisen läsnäolon vaatimuksia karsittaisiin, osakkeiden siirtoa helpotettaisiin ja hallinto- sekä pääomajärjestelyt voisi hoitaa digitaalisesti. Sijoittajille tutut rahoitusvälineet, kuten alkuvaiheen rahoitusta ja rajat ylittävää sijoittamista suoraviivaistavat SAFE-sopimukset, tulisivat käyttöön koko unionissa. Lisäksi malliin kuuluisi yhteinen optiojärjestelmä: työntekijöiden osakeoptioita verotettaisiin vasta siinä vaiheessa, kun osakkeet myydään.

Komission tavoitteena on tehdä eurooppalaisesta kasvuyrittäjyydestä hallinnollisesti kevyempää ja houkuttelevampaa kansainvälisten sijoittajien silmissä.

Samalla sisämarkkinoita suojaavana, täydentävänä keinovalikoimana EU on ottanut käyttöön myös useita geotaloudellisia välineitä. Von der Leyenin toisen komission (2024–2029) painopisteisiin kuuluu uusi kilpailukyky-suunnitelma (toiselta nimeltään kilpailukykykompassi). Komissio onkin nostanut taloudellisen turvallisuuden ja strategisen riippumattomuuden agendansa ytimeen. Tämä kertoo laajemmasta muutoksesta, jossa EU on siirtymässä kohti aktiivisempaa teollisuuspolitiikkaa, jossa kilpailukyky, taloudellinen turvallisuus ja strateginen autonomia kytkeytyvät aiempaa tiiviimmin toisiinsa.

Konkreettisina esimerkkeinä aktiivisesta teollisuuspolitiikasta voidaan pitää vuonna 2024 esiteltyä EU:n kriittisten raaka-aineiden asetusta (Critical Raw Materials Act) sekä Euroopan teollista tuotantoa suojaavia ja eurooppalaista tuotantoa tukevia niin sanottuja edelläkävijämarkkinoita (lead markets) luovia aloitteita, kuten teollisuuden vauhdittamissädöstä (Industrial Accelerator Act) ja hiilirajamekanismia (CBAM). Kauppapolitiikassa EU loi itselleen järeän puolustuskeinon vuonna 2023 hyväksyessään niin sanotusti pakottamisen vastaisen välineen (Anti-Coercion Instrument), joka tunnetaan myös lempinimellä ”kauppapoliittinen sinko”.

EU:n keskeinen haaste ei kuitenkaan koske pelkästään välineitä vaan myös niiden toimeenpanoa. Unioni joutuu valitsemaan, vahvistaako se kykyään toimia itsenäisesti kiristyvässä geopoliittisessa ympäristössä vai jääkö se edelleen riippuvaiseksi Euroopan ulkopuolisten toimijoiden ja valtioiden päätöksistä ja resursseista. Kriittisissä teknologioissa, turvallisuudessa sekä energia-alalla, erityisesti nesteytetyn maakaasun tuonnissa, EU on vahvasti riippuvainen Yhdysvalloista, kun taas puhtaan siirtymän teknologioissa ja kriittisissä mineraaleissa riippuvuus kohdistuu pitkälti Kiinaan. Tämä korostaa tarvetta vahvistaa EU:n omaa toimintakykyä ja omavaraisuutta, jotta talous-, energia- ja turvallisuusintressit eivät perustu yksipuolisiin ulkoisiin riippuvuuksiin. (Sitra, 2025a) Draghin raportissa (2024) esitetään kilpailukykyä kohentavien investointien kokonaisvolyymiksi noin 800 miljardia euroa vuodessa. Raportti painottaa, että rahoitusta on suunnattava erityisesti digitalisaatioon, puhtaaseen siirtymään, puolustukseen ja innovaatioihin.

EU korostaa yhteistyöhön perustuvaa innovointia, luotettavia arvoketjuja ja kumppanuuksia samanmielisten maiden kanssa sekä erilaisia unionin kattavia politiikkakehyksiä. EU:ssa on muun muassa pyritty kehittämään toimia, joilla voidaan vähentää haavoittuvuuksia kriittisillä teknologiasektoreilla (Teknologia-teollisuus, Sitra ja VTT, 2025). Tämän kehityksen johtavaksi eurooppalaiseksi periaatteeksi on noussut strateginen autonomia, jolla viitataan Euroopan kykyyn päättää tulevaisuudestaan ilman

lamauttavia riippuvuuksia muista (Sitra, 2026b). EU vahvistaa parhaillaan tätä uutta rooliaan vähentämällä haitallisia riippuvuuksia ja aktivoimalla ulkoista talouspolitiikkaansa, mistä tuoreet kauppasopimukset muun muassa Intian, Australian, Indonesian ja Mercosur-maiden kanssa ovat konkreettisia osoituksia.

Geotalouden aikakaudella talouspolitiikka kytkeytyy yhä tiiviimmin turvallisuuteen. Ukrainan sodan myötä EU:n talouspolitiikan välineistä on tullut turvallisuuspolitiikan välineitä. EU:ssa on tämän vuoksi päätettävä, rakennetaanko turvallisuutta kansallisten budjettien ja tukien varaan, vai edistetäänkö yhteisiä rahoitus- ja hankintamekanismeja esimerkiksi puolustustuotannossa. Keskeinen kysymys tässä on se, muuttuuko EU turvallisuusunioniksi vai jääkö turvallisuusyhteistyö halukkaiden koalitioiden tapaisen yhteistyömuotojen varaan. (Sitra, 2025a)

Samalla ilmastopolitiikka kytkeytyy osaksi kilpailukykyä ja turvallisuutta. Sen vaikutukset näkyvät yhä selvemmin ruokaturvassa, terveysriskeissä, muuttoliikkeissä ja infrastruktuurin haavoittuvuudessa. Puhtaan teollisen kehityksen ohjelma (Clean Industrial Deal) pyrkii yhdistämään sekä ilmastomuutoksesta tulevat seuraukset että kilpailukyyn. Tavoitteena on se, että puhdas energia, nopeammat lupaprosessit ja kestävien tuotteiden markkinat tarjoavat edellytykset investoinneille. Olennaista EU:n kannalta on ratkaista, miten pitää puhtaan siirtymän investoinnit ja arvoketjut Euroopassa, ja kuinka laskea puhtaan energian hintaa varmistuen sen saatavuuden sekä kuinka varmistaa siirtymän koettu reiluus kansalaisten keskuudessa.

Keskeisiä muita komission työtä ohjaavia toimenpiteitä ovat myös osaamisunioni, sääntelyn yksinkertaistaminen sekä taloudellisen turvallisuuden strategia. Lisäksi Euroopan unioni on viime vuosina hyväksynyt laajaa uutta lainsäädäntöä, joka säätelee datataloutta ja digitalisaatiota. Lainsäädännön tavoitteena on muun muassa vahvistaa kilpailukykyä, edistää innovaatioita ja tukea talouskasvua (Sitra, 2026c).

Toimintaympäristön vaikutukset unionille näkyvät myös kansalaismielipiteissä. EU ei enää näyttäydy ainoastaan sisämarkkinoiden tai asteittaisen integraation hankkeena, vaan sen on otettava kantaa globaaleihin valtasuhteisiin, suojattava teknologista osaamistaan ja turvattava taloudellinen liikkumatilansa (Bergmann, 2020, Blockmans 2022 & Sitra, 2026d). Sitran ja EVAn kyselyn mukaan EU on kehittynyt myös suomalaisten silmissä puhtaasta talousprojektista vakautta ja turvaa luovaksi toimijaksi, jonka autonomia rakentuu syvien ja toimivien sisämarkkinoiden varaan. Tämä kuvastaa laajempaa murrosta suomalaisten EU-ajattelussa: perinteinen sisämarkkinalähtöinen lähestymistapa kohtaa yhä selvemmin globaalin reaali-politiikan vaatimukset. Muutosta ilmentää suomalaisten vahva tuki EU-tason teollisuuspolitiikalle, mukaan lukien unionin aktiivisempi rooli eurooppalaisten yritysten rahoittamisessa ja suosimisessa, jotta Eurooppa

kykenee pysymään mukana teknologisessa kehityksessä. (Sitra, 2026d & Sitra, 2026e)

Käytännössä tämä tarkoittaa sisämarkkinoiden kehittämistä strategisena voimavarana, jossa yhdistyvät avoin kauppa, arvopohjainen realismi ja huoltovarmuus. EU on sijaintinsa puolesta lähellä monia käynnissä olevia konflikteja ja on samalla riippuvainen viennistä sekä tuontienergiasta, raaka-aineista ja monista kriittisistä teknologioista. Mitä suuremmiksi riskit kasvavat toimintaympäristössä, sitä suurempi tarve EU:ssa on strategiseen päätöksentekoon. (Sitra, 2026b) Lopulta unionin menestys riippuu sen kyvystä skaalata kriittisiä teknologioita ja investointeja omilla ehdoillaan – ja samalla säilyttää kilpailukykyä muuttuvassa globaalissa tasapainossa. Tässä myös Suomelle avautuu mahdollisuus toimijuuteen: aloitteellisena toimijana se voi edistää ratkaisuja, jotka vahvistavat EU:n kilpailukykyä, taloudellista turvallisuutta ja sisämarkkinoiden toimivuutta.

3. Reunaehdot: Suomen EU-kannat ja tarve niiden uudelleenarvioinnille

Reunaehdot tarkoittavat suhteellisen vakaita ja hitaasti muuttuvia tekijöitä, jotka rajaavat mahdollisuuksien kenttää sekä ohjaavat tulevaisuuden valintoja. EU-politiikassa Suomen reunaehdot koostuvat poliittisten sitoumusten ohella kulttuurisista ja normatiivisista näkemyksistä, jotka ovat ohjanneet maan asemoitumista unionissa (ks. Selin, 2026). Nämä pitkään jatkuneet linjat vaikuttavat siihen, miten Suomi suhtautuu esimerkiksi sisämarkkinoiden kehittämiseen ja kauppapolitiikkaan. Vakiintunut linja rajaa aktiivisesti sitä, millaisia vaihtoehtoja pidetään mahdollisina, mutta samalla se tuo päätöksentekoon jatkuvuutta ja vakautta.

Reunaehdot voivat kuitenkin muodostua ongelmaksi, jos ne säilyvät muuttumattomina tilanteessa, jossa toimintaympäristö muuttuu perustavanlaatuisesti. Nykyisessä geopoliittisessa murroksessa tämä korostuu entisestään. Siksi Suomen EU-linjauksia ja niiden taustalla olevia periaatteita on tarpeen tarkastella säännöllisesti uudelleen, jotta ne pysyvät toimintaympäristön muutosten tasalla ja tukevat Suomen kykyä toimia vaikuttavasti unionissa.

3.1 Suomen näkökulma EU:n sisämarkkinoihin ja teollisuuspolitiikkaan

Siinä missä kaikki jäsenmaat ajavat EU:ssa omaa etuaan, pienenä avotaloutena Suomelle on luonnollista edistää ennen kaikkea avoimia, toimivia ja kilpailullisia sisämarkkinoita. Tämän ajattelun ytimessä on käsitys siitä, että sisämarkkinoiden uskottavuus syntyy yhteisistä säännöistä ja ennakoitavuudesta. Jos sääntöjä venytetään pysyvästi, investointivarmuus heikkenee ja jäsenmaiden välinen tukikilpailu alkaa rapauttaa markkinaa sisältäpäin. Suomen EU-linjaa on määrittänyt johdonmukainen sisämarkkinapainotus eli kilpailullisuuden puolustus, kriittisyys kriisijalan valtioneuvostojen jatkamiseen ja torjuva suhtautuminen ”eurooppalaisten mestareiden” rakentamiseen yritysjärjestelyjen kautta. Suomen linjassa on myös vastustettu kriisien myötä ryöpsähtäneiden valtioneuvostojen jatkamista. Suomen näkemyksen mukaan EU:n valtioneuvostopolitiikka tukee parhaiten strategista kilpailukykyä, jos yritystuet suunnataan yhteisiin tavoitteisiin ja markkinoiden toimintapuitteisiin kilpailua vähiten vääristävällä tavalla

(VNK, 2026). Tämä virallinen linja heijastuu vahvasti myös suomalaisten kansalaismielipiteessä. Enemmistö vastaajista (58 %) pitääkin virallisen linjan mukaisesti vääränä sitä, että EU sallii suurten jäsenmaiden antaa mittavia valtiontukia suuryrityksille, ja vain 9 prosenttia on tästä eri mieltä (Sitra, 2026e).

Kilpailukyvyyn vahvistaminen sisämarkkinoiden kehittämisen kautta niin ikään määrittää Suomen EU-linjaa. Painopiste on erityisesti ollut digitaalisen ja puhtaan siirtymän edistämiseksi: datataloudessa, tekoälyssä ja digitaalisessa infrastruktuurissa sekä kustannustehokkaassa, markkinaehtoisessa ja teknologianeutraalissa puhtaassa siirtymässä. Tästä näkökulmasta myös EU:n dataunionin vahvistaminen näyttää myönteisenä silloin, kun se tukee yhteisen eurooppalaisen datamarkkinan, yhteen toimivien palveluiden ja rajat ylittävän digitaalisen infrastruktuurin kehittämistä sekä edistää investointeja tekoälyyn ja julkisen hallinnon datan tehokkaampaa hyödyntämistä.

Sisämarkkinapainotusta täydentää Suomen pitkä linja avoimen, sääntöperustaisen ja monenkeskisen kauppajärjestelmän puolustajana, mikä on vahvistanut pienen avotalouden kilpailukykyä. Suomi on perinteisesti kannattanut vapaakauppasopimuksia ja kaupan esteiden vähentämistä turvatakseen suomalaisyritysten tasavertaiset toimintaedellytykset globaaleilla markkinoilla EU:n yhteisen kauppapolitiikan puitteissa. EU-jäsenyyden kansallisia hyötyjä arvioineen raportin (Oxford Economics, 2019) mukaan EU-jäsenyys kasvatti Suomen kansainvälisen kaupan arvoa 9,1 prosenttia vuonna 2018 eli 17,0 miljardia euroa. Kyseessä on laajempi arviohaarukka: eri tutkimustuloksia soveltamalla Suomen kaupan kasvun arvioidaan olevan 9,1–26 prosenttia, mikä tarkoittaa, että EU-jäsenyys lisäsi Suomen kaupan arvoa 17,0–49,4 miljardilla eurolla. Tämä osoittaa avointen markkinoiden ja integraation kriittisen merkityksen Suomen taloudelle sekä sen, kuinka EU:n solmitut kauppasopimukset tuottavat suoraa hyötyä suomalaisyrityksille. Myös kansalaismielipide tukee EU:n kauppasuhteiden monipuolistamista: Sitran ja EVAn (Sitra, 2026d) kyselyn mukaan suomalaiset pitävät uusia kumppanuuksia keskeisenä keinona vahvistaa EU:n toimintakykyä epävakaa maailmassa.

Suomi on solminut enenevässä määrin kahdenvälisiä kumppanuuksia ja liittynyt Ruotsin perässä Yhdysvaltojen luotsaamaan Pax Silica -aloitteeseen. Suorilla sitoumuksilla reagoidaan nopeasti globaaliin kilpailuun ja varmistetaan teknologinen turvallisuus ohi EU:n usein hitaampien yhteisten prosessien. Paine pysyä kilpailukykyisenä maailmanmarkkinoilla ja muiden Pohjoismaisten muodostamassa viitekehäyksessä voi asettaa kansallisen hyötyarvion ja EU:n yhteisen linjan ajoittain jännitteeseen suhteeseen.

Jatkuva toimintaympäristön muutos haastaa Suomen perinteisiä EU-linjoja. Rahoitusratkaisuissa Suomi on perinteisesti suhtautunut pidättyväisesti EU:n yhteisiin lainamekanismeihin, mutta käytännössä

poikkeuksia on viime aikoina useampia: elpymis- ja palautumistukiväline (Recovery and Resilience Facility), Ukrainalle myönnetty rahoitusjärjestely sekä esimerkiksi Euroopan turvallisuutta edistävä väline eli SAFE-mekanismi (Security Action for Europe) kaltaiset ratkaisut. Muuttuneessa toimintaympäristössä arviointia ei kuitenkaan tulisi rajata jäsenmaakohtaisiin nettovirtoihin, vaan tarkastella rahoitusratkaisuja arvioitujen kokonaisvaikutusten kautta: saavatko ne liikkeelle EU:n sisämarkkinoiden kilpailukykyä vahvistavia investointeja, vahvistavatko ne Suomen keskeistä vienti- ja investointimarkkinaa ja vähentävätkö ne jäsenmaiden välistä haitallista valtioneuvon kilpailua.

Muuttuneen toimintaympäristön keskellä Suomen on oltava valmis tarkastelemaan omia toimintatapojaan ja kantojaan EU-aloitteisiin uudessa valossa. Nykyhetkessä keskeistä on arvioida, miten Suomi voi edistää EU:n kilpailukykyä, sisämarkkinoiden toimivuutta ja taloudellista turvallisuutta tavalla, joka tukee sekä kansallista että unionin yhteistä etua. Suomen on oltava EU-politiikassaan aiempaa aloitteellisempi, strategisempi ja pitkäjänteisempi.

4. Mahdollisuudet EU:lle ja Suomelle

Suomella on hyvät edellytykset toimia aloitteellisena pelinrakentajana EU:ssa murroksen keskellä. Suomesta löytyy vahvaa osaamista juuri niiltä sektoreilta, joita EU:n kilpailukyvyyn vahvistamiseksi on peräänkuulutettu (ks. esim. Draghi, 2024). Kyky luoda uutta kasvua digitaalisessa taloudessa, kaksoiskäyttötekniologioissa ja puhtaan siirtymän innovaatioissa on kuitenkin vahvasti sidoksissa EU:n sisämarkkinoiden syventämiseen ja skaalautumismahdollisuuksiin. Suomalainen huippuosaaminen realisoituu täysimääräisesti vain, jos se kytkeytyy osaksi EU:n sisämarkkinoita tavalla, joka vähentää kriittisiä riippuvuuksia ja vahvistaa Euroopan taloudellista suvereniteettiä.

Tämä asetelma määrittää myös Suomen roolia muuttuneessa toimintaympäristössä. Suomen on kyettävä tarjoamaan rakentava vastaus siihen, miten EU voi vahvistaa kilpailukykyään ja strategista autonomiaansa sisämarkkinoiden perustaa murentamatta ajassa, jossa teollisuuspolitiikka ohjaa yhä vahvemmin globaaleja markkinoita. Nykyinen epävakaus korostaa tarvetta yhdistää lyhyen aikavälin reagointikyky ja pitkäjänteinen strateginen ajattelu – ja juuri tähän aikaan avautuu tilaa pelinrakentajille.

Samalla pelinrakentajuus edellyttää valmiutta tarkastella uudelleen omia lähtökohtia. Suomen on arvioitava pitkäaikaisia kansallisia kantojaan erityisesti teollisuuspolitiikan ja sisämarkkinoiden osalta, sillä toimintaympäristön murros on mullistanut ne reunaehdot, joissa linjaukset on alun perin muotoiltu. Juuri tässä uudelleenarvioinnissa piilevät Suomen valttikortit: mahdollisuus tuoda neuvottelupöytiin ratkaisuja, jotka rakentavat siltoja jäsenmaiden välille ja vahvistavat samanaikaisesti Euroopan kilpailukykyä sekä resilienssiä.

Suomen tulisi hyödyntää erityisesti näitä seuraavia neljää mahdollisuutta, jotta se voi tukea EU:n kilpailukykyä, talouden kasvua ja sisämarkkinoiden toimivuutta: 1) Ryhdytään toimeen sisämarkkinoiden esteiden purkamiseksi 2) Kehitetään eurooppalaisia rahoitusvälineitä 3) Tehdään strategisia valintoja teollisuuspolitiikassa 4) Hyödynnetään kansalaisten tuki EU:n kehittämisessä.

4.1 Ryhdytään toimeen sisämarkkinoiden esteiden purkamiseksi

Miksi tämä on tärkeää?

Vaikka sisämarkkinat ovat yksi EU:n suurimmista mahdollisuuksista lisätä kilpailukykyä, ne ovat edelleen alihyödynnetty voimavara. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että EU ei saavuta täyttä potentiaaliaan globaalissa kilpailussa, vaikka sillä olisi siihen osaamis- ja resurssipohja. Sisämarkkinoiden pullonkaulat ovat kuitenkin laajasti tunnistettuja ja toistuvat eri yhteyksissä niin sääntelyssä, hallinnossa kuin kasvun edellytyksissäkin. EU:n sisämarkkinoiden syventämistä jarruttavat monet tekijät, kuten poliittiset ristiriidat ja jäsenvaltioiden haluttomuus luopua kansallisesta sääntelyvallasta. Lisäksi kehitystä hidastavat erot maiden talouksissa, hallinnossa ja lainsäädännössä.

Ongelma ei ole strategioiden puute, vaan toimeenpanon riittämättömyys, pirstaleisuus ja hitaus. Markkinoiden hajanaisuus ja sääntöjen epäyhdenäisyys rajoittavat erityisesti pääomien vapaata liikkuvuutta. Tämä näkyy konkreettisesti yritysten ja sijoittajien arjessa: rajat ylittäviä investointeja vaikeuttavat yhä esimerkiksi erilaiset valvonta- ja markkinarakenteet, kansallisesti poikkeavat konkurssi- ja verojärjestelmät, monimutkaiset lähdeverojen palautusmenettelyt sekä erot siinä, miten sijoitustuotteita, arvopaperikauppaa ja sijoituspalveluja säännellään ja valvotaan. Myös rajat ylittävää sijoitustoimintaa ja sijoituspalvelujen tarjoaminen on edelleen hallinnollisesti raskasta, mikä nostaa kustannuksia ja vähentää erityisesti pienempien yritysten ja sijoittajien mahdollisuuksia toimia koko EU:n laajuisesti.

Neuvoston ja komission tuoreissa linjauksissa juuri näitä esteitä on pidetty keskeisenä syynä siihen, että eurooppalainen pääoma jää kansallisiin silloihin tai hakeutuu unionin ulkopuolelle sen sijaan, että se rahoittaisi tehokkaammin eurooppalaista kasvua. (Sitra, 2026b) Komissio myös seuraa sisämarkkinoita haittaavia esteitä jäsenmaissa, mutta nämä raportit eivät ole julkisia ja saatavilla kaikille.

Esteet eivät rajoitu vain pääomamarkkinoihin, vaan koskevat laajasti myös muita keskeisiä kasvun, kilpailukyvyn ja innovaatioiden edellytyksiä. EU:n digitaalisilla sisämarkkinoilla on useita kriittisiä pullonkauloja, joiden vuoksi yritykset eivät pysty saavuttamaan täyttä potentiaaliaan. Vaikka datataloutta ja digitalisaatiota säätelevää EU-lainsäädäntöä on tehty, digitaalisilla sisämarkkinoilla on esteitä. Digitaalisessa infrastruktuurissa ja yhteyksissä on EU:ssa merkittäviä puutteita, ja pirstaleiset telemarkkinat ja korkeat energian hinnat rajoittavat infran ottamista käyttöön. Digitaalisiin sisämarkkinoihin kohdistuvat hallinnolliset ja sääntelyn noudattamisen liittyvät rasitteet aiheuttavat EU:n taloudelle arviolta 150 miljardin euron vuosittaiset kustannukset. (Sitra, 2026c)

Lisäksi osaajapula ja työvoiman liikkuvuuden esteet vaikuttavat erityisesti yrityksiin. Ne näkyvät osaamisvajaina, jotka koskettavat neljäsosaa yrityksistä, hallinnollisena taakkana työntekijöitä lähetettäessä sekä monimutkaisina ammattipätevyysien tunnustamismenettelyinä. Myös pääomamarkkinoiden hajanaisuus vaikeuttaa rahoituksen saatavuutta mikä on johtanut siihen, että kotitalouksien säästöistä arviolta 300 miljardia euroa virtaa vuosittain EU:n ulkopuolelle. Rakenteelliset ongelmat näkyvät myös hajautuneena hankintajärjestelmänä, rajat ylittävän osallistumisen vähenemisenä sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan koordinaation puutteena, mikä johtaa siiloutuneisiin toimenpiteisiin sekä heikkoon yhteistyöhön yliopistojen ja yritysten välillä. Lisäksi digilainsäädännön erilaiset tulkinnat ja hitaat sertifiointiprosessit lisäävät oikeudellista epävarmuutta ja viivästyttävät hankkeita (Sitra, 2026c). Kesäkuussa julkaistu Sitran raportti ”One Europe, One Market – unlocking the digital single market” tarjoaa ratkaisuja aiemmin selvitettyihin digitaalisten sisämarkkinoiden pullonkauloihin (Sitra, 2026g).

Miten Suomi voi toimia?

- Euroopan komissio on vastannut sisämarkkinoiden keskeisiin esteisiin (ns. Terrible Ten) vuoden 2025 Single Market -strategiassa, joka painottaa sääntelyn harmonisointia, digitalisaatiota ja valvonnan tehostamista (Euroopan komissio, 2025). Esteiden esiintyvyyttä ja maiden suorituskykyä havainnollistavat lämpökartat (heat maps) toimivat tässä työssä keskeisinä työkaluina, sillä ne mahdollistavat toimien tarkan priorisoinnin ja tulosten seurannan. Karttojen julkisuus voisi lisäksi luoda tarvittavaa poliittista painetta ja vauhdittaa esteiden poistamista jäsenvaltioissa. Suomi voisi näyttää suuntaa julkaisemalla oman lämpökarttansa ja vahvistaa näin asemaansa sisämarkkinoiden sujuvoittamisen edelläkävijänä, mikä tukisi yritysten kasvumahdollisuuksia.
- Komission 18. maaliskuuta 2026 julkaisema EU Inc. -ehdotus on jo virallinen lainsäädäntöaloite, joka on tarkoitus saada hyväksytyä jo vuoden 2026 loppuun mennessä. Jos Suomi jää asian käsittelyssä sivustakatsojaksi, se joutuu myöhemmin sopeutumaan ratkaisuun, jonka sisällöstä muut ovat jo päättäneet.
- Suomen kannalta oleellisinta on, että suomalainen yritys voi kasvaa eurooppalaiseksi ilman, että jokainen laajentumisaskel edellyttää uuden jäsenmaan yhtiö-, hallinto- ja rahoituskäytäntöjen opettelua erikseen. Tämä korostuu pienessä jäsenmaassa, jonka yrityksille kotimarkkina on usein liian pieni jo varhaisessa kasvuvaiheessa. EU Inc. hyödyttää Suomea vain, jos se todella vähentää rajat ylittävän toiminnan kitkaa perustamisessa, rahoituksessa ja rekrytoinnissa. Siksi Suomen tulisi ajaa mallia, joka on aidosti valinnainen, hallinnollisesti kevyt ja oikeudellisesti selkeä.

- Suomi voi toimia edelläkävijänä muun muassa sääntelyteknologian (RegTech), erilaisten tietokantojen ja hakemistojen ja testiympäristöjen (sandboxit) hyödyntämisessä ja jopa alueellisissa ratkaisuisa erona koko unionin tasolla tehtyihin järjestelyihin.
- EU:n datahallinnan kehys on tuottanut tahattoman tuloksen: data liikkuu sujuvammin eurooppalaisten yritysten ja ei-eurooppalaisten alustojen välillä kuin sisämarkkinoilla toimivien yritysten kesken. Tämän ratkaisemiseksi tärkeää korjata tietosuojasetuksen (GDPR) tulkin- taepäjohtonmukaisuuksia, liiketoimintalähtöistä datainfrastruktuuria sekä rakentaa keskitettyä One Market Support Centre -tukikeskusta tietovirtojen ohjaukseen. (Sitra, 2026g)

4.2 Kehitetään eurooppalaisia rahoitusvälineitä

Miksi tämä on tärkeää?

Voimapolitiikan paluu edellyttää EU:lta mittavia investointeja digitalisat- tioon, puhtaaseen siirtymään ja puolustukseen. Rahoitustarve on niin suuri, ettei siihen voida vastata pelkällä julkisella rahoituksella, vaan sen on toimit- tava vipuvartena ratkaisevien yksityisten investointien liikkeelle saamiseksi.

Jäsenvaltioiden välinen valtiontukikilpailu uhkaa nyt rapauttaa sisä- markkinoiden yhtenäisyyttä ja vääristää investointien suuntautumista. Tässä tilanteessa on perusteltua vahvistaa EU-tason rahoitusvälineiden volyymia ennen kaikkea yksityisen rahan tehokkaaksi vivuttamiseksi laa- jempiin investointeihin koko unionin alueella.

Erityisen kriittistä on eurooppalaisen riskirahoituksen ja kasvuvaiheen rahoituksen tarjonnan vahvistaminen, sillä nämä jäävät tällä hetkellä sel- västi Yhdysvaltoja heikommalle tasolle. Konkreettinen esimerkki uudesta suunnasta on SAFE-puolustuslainainstrumentti, josta Suomi on varannut itselleen miljardi euroa. Tämä osoittaa, että Suomi hyötyy yhteisistä ratkai- suista, kun ne palvelevat strategisia intressejämme.

EU:ssa onkin tunnistettu tarve laajempaan muutokseen. Enrico Lettan esittämä siirtymä kohti säästö- ja investointiunionia on tässä keskeinen. Sen tavoitteena on varmistaa, että eurooppalaiset säästöt kanavoidaan Yhdys- valtojen markkinoiden sijaan oman maanosamme tuottaviin investointei- hin. Tämä edellyttää rahoitusmarkkinoiden syvempää integraatiota ja kykyä yhdistää säästäminen, sijoittaminen ja yritysrahoitus EU:n tasolla.

Pienelle ja avoimelle taloudelle, kuten Suomelle, tämä tarkoittaa vah- vempaa kasvuyritysten rahoituksen saatavuutta, laajempaa investointipoh- jaa sekä eurooppalaisen omistajuuden vahvistumista ja vähentyvää riippu- vuutta riskiä välttelevistä pankkilainoista tai ulkopuolisesta riskipääomasta. Rahoitussektorin yhtenäistäminen vaatii konkreettisia askeleita markkina- integraatiossa ja sääntelyn harmonisoinnissa.

Käytännön tasolla tämä edellyttää EU:n rahoituskehysten volyymin kasvattamista ja kohdennettuja investointirahastoja, kuten osana EU:n monivuotista rahoituskehystä valmisteilla olevaa kilpailukykyrahastoa. Samanaikaisesti on rakennettava aidosti yhtenäinen säästämis- ja investointiunioni, joka yhdistää säästämisen, sijoittamisen ja yritysrahoituksen koko EU:n tasolla. Digitaalinen euro toimii tämän uuden rahoitusarkkitehtuurin teknisenä ja infrastruktuurilaisena perustana. Se ei ole vain uusi maksuväline, vaan eurooppalaisen rahoitusjärjestelmän ”digitaalinen raide”, joka poistaa kitkaa rajat ylittäviltä investoinneilta ja vahvistaa taloudellista suvereniteettiamme. Maaliskuussa 2026 saavutettu yhteisymmärrys digitaalista euroa koskevasta lainsäädännöstä mahdollistaa modernit, autonomiset maksujärjestelmät, jotka tukevat myös offline-maksuja ja käteisen kaltaista yksityisyyttä. Suomelle tämä on kriittistä huoltovarmuuden ja toimintavarmuuden kannalta, sillä se vähentää riippuvuutta unionin ulkopuolisista toimijoista.

Rahoitussektorin yhtenäistäminen vaatii lisäksi sääntelyn harmonisointia. Merkittävä edistysaskel on maaliskuussa 2026 hyväksytty EU-laki, joka yhtenäistää maksukyvyttömyyssääntöjä ja purkaa samalla keskeisen esteen rajat ylittäviltä sijoituksilta. Täydentävinä keinoina keskustelussa ovat yhteinen velanotto ja omat varat, joiden käyttö edellyttää kuitenkin näyttöön perustuvaa ja tarkkaa otetta, jossa keskiössä ovat rahoituksen vaikuttavuus ja sisämarkkinoiden toimivuus.

Kokonaisuus kiteytyy lopulta strategiseen valintaan: haluaako Suomi toimia aktiivisena pelinrakentajana Euroopan tulevaisuuden muovaamisessa vai tukeutuuko se vakiintuneeseen, pidättyväisempään linjaan muuttuvassa toimintaympäristössä? Aktiivinen toimijuus on välttämätöntä teollisuuspolitiikan ja strategisen autonomian saavuttamiseksi.

Miten Suomi voi toimia?

- Suomen on perusteltua edistää EU-tason ratkaisuja, jotka ohjaavat rahoitusta huippuosaamiseen (excellence) perustuen parhaille rajat ylittävillä hankkeilla. Tämä vähentäisi sisämarkkinoita pirstaloivaa kansallista tukikilpailua. Suomi on pärjännyt erinomaisesti vastaavaan periaatteeseen perustuvassa EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksessa, eli Suomella olisi hyvä mahdollisuus kasvattaa merkittävästi tutkimus- ja investointirahoituksen kotiutusta uudesta EU:n kilpailukykyrahastosta.
- Suomen kannattaa tarkastella EU-tason rahoitusvälineitä, kuten yhteislainoja, EU-budjetin kasvattamista tai EU:n omien varojen keräämistä ja käyttöä ennen kaikkea kilpailukyvyyn, sisämarkkinavaikutusten ja riskin jaon näkökulmasta, eikä pelkästään periaatekeskusteluna yhteisvelasta.
- Pienelle ja avoimelle taloudelle yhtenäinen säästö- ja investointiunioni on kriittinen. Se vahvistaa kasvuyritysten rahoitusta, laajentaa

investointipohjaa ja tukee eurooppalaista omistajuutta. Samalla sääntöjen harmonisointi tekee toimintaympäristöstä ennakoitavamman: rajat ylittävä sijoittaminen helpottuu, riskit ovat paremmin arvioitavissa ja pääoma ohjautuu tehokkaammin myös Suomen kaltaisiin pienempiin jäsenmaihiin. Suomen tuleekin tukea kunnianhimoisesti toimia, jotka syventävät pääomamarkkinoita ja vahvistavat markkinaehtoista rahoitusta. Tämä ei ainoastaan vähennä riippuvuutta julkisista tuista, vaan varmistaa, että pääoma liikkuu vapaasti sinne, missä se tuottaa parhaiten ja vauhdittaa esimerkiksi puhdasta sekä digitaalista siirtymää.

4.3 Tehdään strategia valintoja teollisuuspolitiikassa

Miksi tämä on tärkeää?

Teollisuuspolitiikkaa ei enää perustella ensisijaisesti kansallisen teollisuuden suojaamisella, vaan eurooppalaisen kilpailukyvyn, taloudellisen turvallisuuden ja globaalien strategisten suunnan rakentamisella. EU ja Suomi ovat osa globaalia pelikenttää, jossa menestys edellyttää sekä vahvoja sisämarkkinoita että toimivia kansainvälisiä kumppanuuksia.

Suomelle EU:n sisämarkkinat ovat keskeisin vientialue, mutta samalla Suomi on riippuvainen viennistä myös Euroopan ulkopuolelle, kuten Yhdysvaltoihin. Vaikka EU:n sisämarkkinat muodostavat Suomen talouden ja kasvun kannalta keskeisimmän ja ennustettavimman viitekehysten (mittakaava, luottamus ja riskien tasaaminen yhteisten sääntöjen kautta), on Suomen menestys edelleen sidoksissa myös globaaleihin markkinoihin. Tämä luo käytännön ristipainetta kannanmuodostukseen EU:n strategista autonomiaa vahvistettaessa, koska Suomen on samanaikaisesti huolehdittava pääsystä keskeisille vienti- ja rahoitusmarkkinoille EU:n ulkopuolella.

EU-integraatio etenee käytännössä yhä useammin eriytyvien ratkaisujen ja halukkaiden maiden koalitioiden kautta. Suomelle keskeinen kysymys ei ole, tapahtuuko eriytymistä, vaan millaista eriytymistä se tukee. Eriytyvä integraatio palvelee Suomen etua silloin, kun se vahvistaa sisämarkkinoita ja mahdollistaa markkinoiden syventämisen etenevien maiden kesken. Sen sijaan integraatio kääntyy haitalliseksi sisämarkkinoiden pirstoutumiseksi, jos yhteiset markkinat korvataan kansallisilla tukiratkaisuilla ja kilpailu sisämarkkinoilla murenee. Tästä näkökulmasta sisämarkkinoiden vahvistaminen on vaikuttavinta teollisuuspolitiikkaa, koska se kasvattaa markkinoita, ei ainoastaan lisää tukisummaa.

Teollisuuspolitiikan vahvistamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä EU-tason ja jäsenmaiden yhteistyönä toteutettavia toimia, joilla (1) kohdennetaan investointeja ja ohjauskeinoja strategisesti tärkeille aloille, (2) luodaan ja kasvatetaan eurooppalaisia markkinoita (*lead markets*) ja

(3) vähennetään jäsenmaiden välistä haitallista tukikilpailua. Käytännössä tämä voi tarkoittaa myös etenemistä halukkaiden maiden kesken silloin, kun kaikki jäsenmaat eivät tue samoja ratkaisuja.

Suomen kannattaa olla mukana niissä eriytyvissä avauksissa, jotka syventävät sisämarkkinoita ja vähentävät haitallista tukikilpailua, ja pidättydyttävä ratkaisusta, jotka lukitsevat teollisuuspolitiikan kansallisiin siiloihin. Suomelle hyödyllinen EU:n teollisuuspolitiikka painottaisi aineetonta pääomaa, digitaalisten markkinoiden kehittämistä sekä tutkimuksen, osaamisen ja datan liikkuvuutta. Myös puhtaaseen energiantuotantoon, materiaaleihin sekä bio- ja kiertotalouteen liittyvien markkinoiden vahvistaminen sisämarkkinoilla tukisi Suomen vahvuuksia. Nämä painopisteet ovat keskeisessä roolissa työ- ja elinkeinoministeriön teollisuuspoliittisessa strategiassa. (TEM, 2025)

Sisämarkkinoiden täysimittainen hyödyntäminen edellyttää myös investointikyvykkyyttä, joten EU-tason rahoitusratkaisujen roolia on arvioitava erikseen kilpailukyvyn ja markkinavaikutusten näkökulmasta – erityisesti sen kannalta, vähentävätkö ratkaisut jäsenmaiden välistä tukikilpailua vai lisäävätkö ne sitä.

Yksittäiset jäsenvaltiot, kuten Suomi, eivät voi olla edelläkävijöitä kaikilla aloilla yhtä aikaa, minkä vuoksi strategisen suunnan määrittely yhteiseurooppalaisesti on tärkeää.

Miten Suomi voi toimia?

- Suomen on selkeytettävä oma linjansa eriytyvään integraatioon ja arvioitava uudelleen varauksellinen suhtautumisensa uusiin avauksiin kuten esimerkiksi yhteislainoihin. Tämä tarkoittaa käytännössä valmiutta osallistua ydinryhmiin ja olla mukana unionia uudistavissa hankkeissa (esim. EU Inc. ja säästö-/investointiunionin kaltaiset avaukset) jo valmisteluvaiheessa, jotta vaikutusmahdollisuudet eivät kavennu.
- Suurvaltakamppailun varjossa uusia kumppanuuksia etsitään aktiivisesti. Suomen kannattaa osana EU:ta muodostaa kumppanuuksia samanmielisten valtioiden kanssa, jotta kriittiset arvoketjut, markkinat ja teknologiat pysyvät mahdollisimman avoimina ja toimintakykyisinä. Sisämarkkinoiden potentiaali tulee voida hyödyntää.
- Suomen vahvuudet kannattaa tuoda näkyviin. Esimerkiksi bio- ja kiertotalous, kriittiset teknologiat ja puolustus ovat teemoja, joissa Suomen osaaminen voidaan kytkeä EU:n yhteiseen strategiseen suuntaan – kuitenkin niin, että ratkaisut vahvistavat sisämarkkinoita (eivät vain yksittäisten sektoreiden kansallista kasvua) ja luovat tilaa monen kokoisille ja monenlaisille yrityksille.

ESIMERKKI 1

Bio- ja kiertotaloudesta kasvua ja huoltovarmuutta

EU:n sisämarkkinat tulee valjastaa bio- ja kiertotalouden kysyntävetoiseen kasvuun, mikä parantaa unionin strategista autonomiaa. Suomalainen osaaminen tarjoaa ratkaisuja omavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamiseen: kiertotalous vähentää riippuvuutta kriittisistä raaka-aineista, ja biotalouden innovaatiot korvaavat fossiilipohjaisia kemikaaleja ja materiaaleja. Suomessa on paljon osaamista kriittisten materiaalien talteenotossa ja kierrätyksessä. Esimerkiksi suomalainen osaaminen sähköautojen akkujen kierrätysteknologiassa mahdollistaa kobolttin ja nikkelin kaltaisten metallien palauttamisen uusiokäyttöön, mikä vahvistaa suoraan EU:n omavaraisuutta. Toisena esimerkkinä on Poriin suunniteltu tuotantolaitos, joka erottaisi terästeollisuuden sivuvirroista kriittisenä raaka-aineena tunnettua vanadiinia. Hanke voisi kattaa yli puolet EU:n koko vanadiinin-tarpeesta, mikä on strategisesti kriittistä Kiina-riippuvuuden vähentämisen kannalta. Tämä siirtymä vaatii sääntelyä, joka luo markkinaehtoista kysyntää ja kannustaa korkean arvonlisän investointeihin. Kohdennetulla teollisuuspolitiikalla varmistetaan, että puhdas siirtymä nojaa eurooppalaiseen korkeaan teknologiaan ja vahvistaa samalla unionin suvereniteettiä.

Suomen valttikortteja:

- Metsä- ja kemianteollisuuden osaaminen: uudet biopohjaiset materiaalit ja kemikaalit fossiilisten raaka-aineiden korvaajina.
- Metallinjalostuksen ja kaivostoiminnan teknologiat: materiaali- ja resurssitehokkuuden maksimointi sekä digitaalisten ratkaisujen integrointi raskaaseen teollisuuteen.
- Ekoinnovaatiot ja teollinen kiertotalous: resurssitehokkaiden prosessien, korkean arvonlisän tuotteiden ja kiertotalouden liiketoimintamallien kehittäminen ympäristöjalanjäljen minimoimiseksi.

ESIMERKKI 2

Syvennetään puolustusunionia rakentamalla aito puolustuksen sisämarkkina

Euroopan puolustuskyky ei skaalaudu, jos markkinat pysyvät hajanaisina kansallisissa siiloissaan. Hankinnat, sertifiointi, testaus, siirrot, luvat, data- ja viestikäytännöt ovat edelleen vahvasti kansallisia. Se, että EU-maat hakevat kumppanuuksia EU:n ja Naton ulkopuolelta, voi syventää siiloja entisestään ja johtaa siihen, että jäsenmaat alkavat tukea yhä enemmän vain omia kansallisia yrityksiään. Oleellista on kuitenkin huomioida sisämarkkinapotentiaalin hyödyntäminen ja yhteisten arvoketjujen luominen. Tärkeää on se, että sisämarkkinauudistukset viedään eteenpäin: Suomelle keskeistä ei ole vain se, kuinka paljon rahaa käytetään, vaan se, että EU:ssa on toimivat ja aidosti avoimet puolustuksen sisämarkkinat, jotka mahdollistavat liikkuvuuden, valmistus- ja toimitusketjut sekä tiedon, datan, ohjelmistojen ja komponenttien vapaan ja turvallisen virtauksen yli rajojen. Puolustuksen sisämarkkinan tulee kattaa koko ketju tutkimuksesta ja testauksesta tuotantoon ja käyttöönottoon, ei vain hankintavaihetta.

Suomen valttikortteja:

- Mahdollisuus vahvistaa asemaansa puolustuksen arvoketjuissa: nojaaminen alan johtaviin yrityksiin, kattavaan pk-yritysten alihankinta-verkostoon ja kaksikäyttöteknologioiden hyödyntämiseen.
- Korkea huoltovarmuus ja sujuvat prosessit: Kyky rakentaa toimivia lupa-, testaus-, turvallisuus- ja toimitusketjuprosesseja, jotka purkavat hallinnollisia pullonkauloja ja nopeuttavat tuotantoa.
- Puolustuksen testaus- ja kokeiluymäristöt: Vaativien olosuhteiden ja yhteisen infrastruktuurin tarjoaminen uusien ratkaisujen nopeaan validointiin EU-tasolla.
- Sotilaallisen liikkuvuuden kehittäminen: Kuljetus- ja siirtomenettelyjen sujuvoittaminen Euroopan itäisen sivustan tarpeista käsin sekä avoimen EU-markkinan rakentaminen pk-yrityksille, jossa alihankkijoilla on pääsy eurooppalaisiin hankintoihin, toimitusketjuihin ja tuotekehityshankkeisiin.
- Korkean teknologian "New Defence" -innovaatioiden tukeminen: Datan, viestintäratkaisujen, tekoälyn, avaruus- ja kvanttiteknologioiden nopeampi hyödyntäminen ja riskirahoituksen edistäminen.
- Innovaatiotoiminnan veturimalli: Business Finlandin koordinoiman mallin skaalaaminen EU-rakenteisiin (esim. Horisontti Eurooppaan, Euroopan innovaationeuvostoon ja tulevaan rahoituskehikseen) teknologiaekosysteemien ja investointien vahvistamiseksi.

ESIMERKKI 3

Rakennetaan ja skaalataan Suomen ratkaisuja kriittisten digitaalisten teknologioiden arvoketjuissa

Kriittiset digitaaliset teknologiat ovat nousseet kilpailukyvyyn, taloudellisen turvallisuuden ja geopoliittisen vaikutusvallan ytimeen, ja teknologiset innovaatiot syntyvät yhä useammin teknologioiden rajapinnoissa.

Eurooppa tarvitsee kykyä vähentää haitallisia teknologiariippuvuuksia ja samalla skaalata nopeasti tutkimuksesta markkinoille. Suomella on mahdollisuus profiloitua EU:ssa luotettavana kehittäjänä ja kokoajana, joka yhdistää huippututkimuksen, yritysvetoisen innovaation ja toimivan julkis-yksityisen yhteistyön. Määrätietoiset strategiset ja pitkän aikavälin teknologiavaliinnat vaativat vahvaa ennakointiosaamista ja poliittista tahtoa (Sitra, 2025b). Kansallisen tilannekuvan ylläpito tärkeää, konvergenssin tukeminen ja huomiointi teknologiapolitiikassa ja esim. vaikutustenarvioinnissa. TKI-panostusten kohdentamista vahvuuksiin sekä yhteisten testaus-, pilotointi- ja sertifiointipolkujen vauhdittamista sekä osaamista (Teknologiategollisuus, Sitra ja VTT, 2025). Lisäksi kaksikäyttöteknologioiden, eli siviili- ja puolustusteknologioiden kehittäminen ja nopeampi markkinoillepääsy vahvistavat resilienssiä ja kasvua.

Suomen valttikortteja:

- Suomi eurooppalaisen infrastruktuurin ja alustojen solmukohtana: Vetovoimainen toimintaympäristö, joka houkuttelee investointeja, osajia ja yrityksiä sekä vauhdittaa vientiä.
- 5G/6G-verkkojen ja ohjelmistopohjaisten ratkaisujen osaaminen: Data-, sensori- ja autonomisten järjestelmien hyödyntäminen EU-laajuisen palveluiden skaalaamisessa digitaalisilla sisämarkkinoilla.
- Kyberturvallisuus ja turvallinen digitaalinen infrastruktuuri: Kriittisten sektoreiden, julkisten hankintojen ja huoltovarmuuden markkinoiden avaaminen vahvan turvallisuusosaamisen avulla.
- Puolijohteiden erikoisosaaminen: Kytkeytyminen eurooppalaisiin siru- ja komponenttiarvoketjuihin sekä Euroopan strategisen autonomian vahvistaminen huippuosaamisen kautta.
- Satelliitti- ja avaruusteknologian kyvykkyksien vahvistaminen: Yhteyksien, paikannuksen ja tilannekuvan osaaminen EU:n yhteisissä turvallisuus- ja resilienssihankkeissa.
- Toimiva julkis-yksityinen-yhteistyö (PPP) ja korkea luottamus: Suomi voi olla ketterä testialusta ja referenssimaa, jossa EU-tason ratkaisuja voidaan pilotoida ja kokeilla nopeasti.

4.4 Hyödynnetään kansalaisten tuki EU:n kehittämisessä

Miksi tämä on tärkeää?

EU:n suosio on kansalaisten keskuudessa korkeampi kuin koskaan aikaisemmin (Eurobarometri, 2025). Tämä luo unionille ja jäsenmaille merkittävän mahdollisuuden: kansalaisten kasvavat odotukset muovaavat EU:n tulevaisuutta ja toimivat kirittäjänä uudistuksille. Kansalaisten näkemysten kartoittaminen jäsenmaissa tarjoaa arvokasta tilannekuvaa siitä, mitä unionilta todella odotetaan.

Kansalaistiedon systemaattinen hyödyntäminen päätöksenteossa ei ainoastaan tuo ajantasaista tilannekuvaa ja legitimizeettiä päätöksille, vaan voi toimia kantavana voimana ja inspiraationa vaikeillekin uudistuksille. Kansalaisten näkemysten selvittäminen auttaa tunnistamaan, millaisille avauksille ja linjavedoille on tukea, missä kulkevat hyväksyttävyyden rajat ja millaisia kompromisseja kansalaiset ovat valmiita hyväksymään osana kansallista ja EU-päätöksentekoa. Kansalaisten näkemyksiä voidaan hyödyntää lisäksi pitkäjänteisen, ylisukupolvisen päätöksenteon valmistelussa erityisesti kysymyksissä, jotka ovat poliittiselle päätöksenteolle erityisen haastavia. Osallistuminen ja sen tuotokset voivat auttaa ylittämään hallinnon siiloja sekä rakentamaan kompromisseja ja vähentämään vastakkainasettelua poliittisten ryhmien tai sukupolvien välillä.

Tuore kyselytutkimus osoittaa (Sitra 2026d), että suomalaiset suhtautuvat myönteisesti vahvempaan Eurooppaan, joskin tietyn reunaehdoin. Euroopan ei toivota sulkeutuvan muulta maailmalta, mutta ei myöskään pysyvän sellaisessa avoimuudessa, joka altistaa sen haavoittuvuuksille. Suomalaisen tuki kohdistuu erityisesti Euroopan strategisen autonomian vahvistamiseen, millä tarkoitetaan ennen kaikkea omavaraisuuden kasvattamista kriittisissä teknologioissa, ei-eurooppalaisten suuryritysten vaikutusvallan hillitsemistä sekä taloudellisten riippuvuuksien vähentämistä – ei vain Kiinan vaan myös Yhdysvaltojen osalta, vaikka Yhdysvallat nähdään yhä keskeisenä turvallisuuskumppanina.

Miten Suomi voisi toimia?

- Suomen kannattaa yhdistää EU-tason ja kansalliset mittarit: hyödynnetään Eurobarometriä sekä tuotetaan kansallisia kyselyjä yhteiseksi ”tilannekuvaksi”, jota päivitetään säännöllisesti. Sitä kautta voidaan analysoida, missä kansalaisten tuki on vahvaa, missä se on ehdollista ja missä se jakautuu.
- Suomen kannattaa hyödyntää demokratiateknologioita, kansalaispaneeleita ja deliberatiivisia prosesseja osana EU-päätöksentekoa: edustavia kansalaispaneeleita voidaan koota käsittelemään aiheita, joissa sosiaalinen hyväksyttävyyden on olennaista, tai joihin liittyy poliittisia jännitteitä (esim. vihreä siirtymä).
- Suomi kannattaa vahvistaa valtionhallinnon, päätöksentekijöiden ja yritysten välistä keskustelua yritysten kanssa sisämarkkinoiden pullonkauloista.

6. Lopuksi

Muistiossa esitetään mahdollisuuksia ja valttikortteja, joihin Suomi voi tarttua EU:n kilpailukyvyyn ja sisämarkkinoiden kehittämiseksi. Sisämarkkinoiden lujittaminen ei ole enää vain talouspolitiikkaa, vaan keskeinen edellytys taloudellisen turvallisuuden ja kriisinsietokyvyn kasvattamiselle. Sisämarkkinat voidaan nähdä EU:n geopolittisena infrastruktuurina, jonka kehittäminen on pääasiallinen keino vahvistaa unionin turvallisuutta.

Geopolitiikan ja -talouden murroksessa, jossa uusi maailmanjärjestys on vasta muotoutumassa ja kahdenvälisiä kauppasuhteita rakennetaan uudelleen, sisämarkkinoiden merkitys Suomelle korostuu. Vain osana taloudellisesti vahvaa ja geotaloudellisesti relevanttia unionia Suomi voi varmistaa oman menestyksensä ja kansalaistensa hyvinvoinnin.

Suurvaltojen aggressiivinen valtioneuvon kilpailu ja pyrkimys strategiseen omavaraisuuteen pakottavat myös EU:n vahvistamaan omaa teollisuuspolitiikkaansa. Tässä työssä sisämarkkinoiden kehittäminen on avainasemassa. Samalla yhteiset rahoitusratkaisut toimivat testinä unionin toimintakyvylle: vahvistuvatko yhteiset ratkaisut vai ajautuvatko jäsenmaat lisääntyvään kansalliseen tukikilpailuun, jossa sisämarkkinoiden hyödyt jäävät saavuttamatta?

Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä EU ja Suomi joutuvat tasapainottelemaan ketterän reagoinnin ja pitkäjänteisen strategisen toiminnan välillä. Pelkkä sääntöjen puolustaminen tai reaktiivinen toimintatapa ei riitä. Keskeiseksi kysymykseksi nousee, millaista unionia Suomi on rakentamassa: kriiseihin reagoivaa sopeutujaa vai tulevaisuutta ennakoivaa ja yhteistä suuntaa rakentavaa poliittista ja taloudellista yhteisöä.

Lähteet

Centres for European Policy Network (2025). *Sovereignty Built on Strength and Significance.*

Draghi, M. (2024). *The future of European competitiveness: A competitiveness strategy for Europe.* Euroopan komissio. Esitely 9. syyskuuta 2024.

Euroopan unionin neuvosto (2026a). *European institutions agree roadmap to achieve 'One Europe, One Market' by end of 2027.* [Lehdistötiedote 24. Huhtikuuta 2026].

Euroopan unionin neuvosto (2026b). *One Europe, One Market Roadmap* (Neuvoston asiakirja ST 8473/26).

Elinkeinoelämän keskusliitto (2021). *EU-raportti.*

Eurobarometri (2025). *EP Winter 2025 survey.*

Euroopan keskuspankki (2025). *Europe at a crossroads: it is high time to complete the Single Market.*

Euroopan komissio (2019). *Quantifying the Economic Effects of the Market in a Structural Macromodel.* European Economy - Discussion Papers 094. Directorate General Economic and Financial Affairs.

Euroopan komissio (2025). *The Single Market: our European home market in an uncertain world - Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs.*

Euroopan komissio (2026). *Statement by the President on the impact of the situation in the Middle East on the Europe Union.*

Euroopan parlamentti (2024). *Deepening the single market in the light of the Letta and Draghi reports.* European Parliamentary Research Service.

Euroopan parlamentti (2025). *Survey confirms Europe's citizens want the EU to protect them and act in unity.*

Eurooppa-neuvosto (2026). *Eurooppa-neuvoston kokouksen päätelmät 19. maaliskuuta 2026.*

Eurostat (2026). *EU imports of energy products decreased again in 2025 - News articles - Eurostat.*

Financial Times (2025). *Building a big beautiful Europe* [Podcast-jakso].

Intereconomics (2017). *The Political Limits of Economic Integration.*

International Monetary Fund (2025). Europe's Integration Imperative. Finance & Development, kesäkuu 2025. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2025/06/europes-integration-imperative-alfred-kammer>.

Letta, E. (2024). *Much more than a market.* Eurooppa-neuvosto. Esitely maaliskuussa 2024.

Oxford Economics (2019). *Assessing the macroeconomic impact of EU membership for Finland.* 22082019.

Selin, C. (2025). *Assess What Is Certain in a Sea of Unknowns.* MIT Sloan Management Review.

Sitra (2025a). *Ennakointikatsaus: EU:n mahdollisuudet murrosten ajassa.*

Sitra (2025b). *Teknologinen konvergenssi.*

Sitra (2026a). *Maailmanpolitiikan dynamiikka murroksessa - Sitra.*

Sitra (2026b). *EU kriisien aikakaudella - Sitra.*

Sitra (2026c). *Bottlenecks in the Digital Single Market.*

Sitra (2026d). *Vahvempi Eurooppa, mutta millä ehdoilla?*

Sitra (2026e). *Eurooppa ensin? Suomalaisten näkemyksiä sisämarkkinoista ja teollisuuspolitiikasta.*

Sitra (2026f). *Pohjoismaat vahvistavat Euroopan kilpailukykyä uudella Nordic Compass -aloitteella.*

Sitra (2026g). *One Europe, One Market: Unlocking the digital single market.*

Teknolohiateollisuus, Sitra ja VTT (2025). *CriticalDigitalTechfromFinland-2025.pdf.*

Tilastokeskus (2026). *Tavaroiden ja palveluiden ulkomaankauppa.* Haettu 18.5.2026 osoitteesta: <https://stat.fi/fi/tilasto/tpulk>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2025). *Valtioneuvoston selonteko teollisuuspolitiikasta.*

Valtioneuvosto (2024). *Tulevaisuusselonteko: Osa 1 – Vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja niiden vaikutuksia Suomeen.* [https://valtioneuvosto.fi/-/tulevaisuusselonteon-1-osa-kokoaa-yhteen-tulevien-vuosien-vaihtoehtoisia-kehityskulkuja-niiden-vaikutuksia-suomeen-seka-varautumista.](https://valtioneuvosto.fi/-/tulevaisuusselonteon-1-osa-kokoaa-yhteen-tulevien-vuosien-vaihtoehtoisia-kehityskulkuja-niiden-vaikutuksia-suomeen-seka-varautumista)

Valtioneuvoston kanslia (2026). *Strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen; Valtioneuvoston ennakkoaikuttamispainopisteet.* (Perusmuistio EU/1066/2025-VNK-

Generatiivisen tekoälyn käyttö muistiossa

Generatiivista tekoälyä (Copilot) on hyödynnetty analyysityön tukena. Sitä on käytetty erityisesti ilmaisun selkeyttämiseen ja terävöittämiseen, yhteenvetojen ja tiivistämisen tukena sekä havaintojen ryhmittelyssä. Lopulliset tulkinnat, johtopäätökset ja muotoilut perustuvat kirjoittajien omaan arvioon.

Kirjoittajat ja työryhmä

Kirjoittajat:

Eero Jalava työskentelee Sitrassa johtavana asiantuntijana ennakointitietämissä keskittyen EU- ja kestävyysennakointiin. Hänen työnsä painottuu EU-kehityksen ja kestävyys siirtymän ennakointiin. Viime vuosina hän on työskennellyt näiden teemojen rajapinnassa vauhdittaen yritysten kestävyys siirtymää, vieden suomalaisia ratkaisuja EU-tasolle sekä tehden yhteistyötä EU-instituutioiden ja keskeisten sidosryhmien kanssa.

Rosa-Maria Mäkelä työskentelee Sitrassa ennakoinnin asiantuntijana. Viime vuosina hänen työnsä on keskittynyt EU:n tulevaisuuteen, ennakoitavuuden vahvistamiseen päätöksenteossa sekä turvallisuusympäristön murrokseen. Hän on perehtynyt myös digitaalisen vallan ja demokration teemoihin.

Marja Kuukasjärvi työskentelee Sitrassa ennakoinnin ja koulutusten kehittämisen asiantuntijana. Hänen työnkuvaansa kuuluu EU:n tulevaisuuden johtamiskoulutuksen lisäksi ennakoinnin ja päätöksenteon yhteensovittamista sekä ennakoituvuutta kansainvälisen politiikan ja EU-asioiden parissa. Hänellä on kokemusta myös sovittelutyön ja konfliktien ehkäisyn parista järjestökentältä.

Työryhmä: Reijo Aarnio, Laura Halenius, Veera Heinonen, Elina Kiiski-Kataja, Riikka Marjamäki, Timo Miettinen, Ella Palo, Ilkka Räsänen, Anna Solovjew-Wartiovaara ja Tiina Vainio.

SITRA

SITRAN MUISTIO 16.6.2026

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi
tuotettuja sisältöjä.

ISBN 978-952-347-474-1 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13

PL 160

00181 Helsinki

P. +358 294 618 991

LinkedIn @Sitra